

Antanas Pūslis

**Vaikai
ir
vaisiai**

3-jų veiksmų pjesė
vaikams.

ANTANAS POŠLYS

Vaikai ir vaisiai

arba

Margas keistucelis

3 vaikuų pjesė vaikams

Adresas: Vilnius, Vytenio 4-2

V e i k ė j a i

1. DĖDĖ SAMUOLIS - vaikų pravedžiuojamas "sergu kais-
tuoliu" tai vaikų darželio kiemsargis,
buvęs pedagogas, dabar pensininkas.
 2. ROBERTĖLIS - Veiklus, energingas bet padikęs
berniukas, mėgstantis organizuoti nusi-
kalstamo pobūdžio grupėles.
 3. PAULIUKAS - Aktyvus Robertėlio bendražygis gabus,
bet kiek karštakošis berniukas.
 4. ZOSĖLĖ - Šiek tiek lengvabūdė, susižavėjusi
nuotykiomis mergaitė, vėliau tapusi
pavyzdinga.
 5. JONELIS - vaikų pravedžiuojamas "drimba"
Tai špūnus, nerangus, šiurkštokeris,
bet doras berniukas.
 6. MARYTĖ // doros, aktyvios mergaitės
 7. VIDUTĖ // moksleivės-pionierės.
 8. GINTVILYTĖ
 9. SIMUKAS // dori, energingi, veiklūs
 10. GINTUKAS // moksleiviniai-pionieriai.
 11. ARVYDĖLIS
-

P I R M A S V E I K S M A S

Laikas : nūdiens. Šeštadienio popietė.

Scenovaizdis

Vaikų darželio žaidimų aikštelė su supynėmis "ožiais" ir kitais įrengimais. Už aikštelės tvorelė su verteliais, o gilumoje namų fasadai. Kairėje, jau už kalisų, įsivaizduojamas sodas - daržas. O dešinėje sargo trobelės išorinė siena, su durimis vedančiomis į žaidimų aikštelę. Toje scenos dalyje, kur susijungia trobelės siena su tvorele, auga vaismedžių krūmas. Kairėje palei tvorą vaikiškos namukės.

Uždangai pakilus scena dar tuščia, bet netrukus už tvorelės pasirodo Robertėlis su Pauliuku ir jie rankų mostais kažką pas save kviečia.

PAULIUKAS. Greičiau, tu, greičiau vilkis! Kas, lyg sraigė su nameliu.

ROBERTĖLIS (nebalsiai). Be reikalo mes su ja, Paul, prasidėjom, geriau būtų kokią vaikigalį tam tikslui prilytių.

PAULIUKAS. Taigi. Geriausį laiką ji mums vagia. Sergas kaip tik dabar pietauja. (Prisiartina Zoselė - ji visa baimės perimta).

ROBERTĖLIS. Ko tokie nepsilanki? Prižadėjai, tai židrėk, nepadvesk!

ZOSELĖ. Tai kad aš ... bijau. Man net kojos tirta tik pagalvojus...

PAULIUKAS. Dabar tu visko prisikalbėsi, o tada kai terėmės, kai siekdinom, tai didvyrę vaidinai.

ZOSELĖ. Tada aš maniau, kad viskas tik tyčiomis ...

ROBERTĖLIS. Atmink, kad mes neveiklių nemėgstam.

PAULIUKAS. Ir neįstikimų. Išduosi - keršysim.

ROBERTĖLIS. Jeigu jau sykį epsiskelbei puedu, tai ir

līsk ī krosnī.

ZOSELĒ (išgāstingai). Kā ? Ar norīte, kad īr aš līsōia ī daržā ? Niekādos !

PAULIUKAS . Tššš ! Tyliāu tu, kvēlšē, neprāzask galvōs Niekas tavēs ten īr neslunōia. Mes patys tai atliksim.

ROBERTĒLIS . Tave ūždavinys paprastas: akylai stebēk sargo duris īr kai iāgīrsi jo žingēnius, ar prasiveriant duris - garsiai sušļaužēk ar sukosēk. Štai, īr visskas.

PAULIUKAS . Ir tu nesījeudīnk perdaug. Senis šīuo metu pietauja. Pats mēčīau pro langā.

ZOSELĒ . Eikit jau greīčīau. Šī sykī kaip nōrs iātvērsīu jeīgu jau pasižēdējau, bet atēity - žinokitēs.

ROBERTĒLIS . Sykī su mums susīrišēi, tai ne taip lengva bus iāsīpeinioti.

ZOSELĒ . Jeīgu mane dar gāzdīnsīt, tai bēgsīu namō.

PAULIUKAS . Palsuk, palsuk, neužsigauk. Mes tau dar īr gēliā priskīnsim.

ROBERTĒLIS . Paul, negaiškim ! Tu ī enā ežiā (rōdo ī kairē) o aš, štai, ī šitā, o paskui ī medelīus. Jīe mēaukšti, tai īlipti bus nesunku.

(Abu bērniukai pēšoka tvorēlē īr laikīnei dīngsta ūžkulīsyje. Gīrdīsī tik vaikų šniokštīmas īr lēpų šīurenīmas. Zoselē ītemptai šīūri tai ī sargo duris, tai ī vaikus daržē. Staiga jī sušļaudi. Bērniukai su triukšmu, kaip petrākē, atbēga īr strīmagalvīais rītāsī per tvorēlē. Robertēliui pavykstā, o Pauliukai, besīvērēdīant, vīena kēlnīų kīška ūžsikabīne ūž žīogrelīų īr todēl jo kojōs stīrō iškaltōs lyg vėžīas lēnos).

ZOSELĒ . Čē-čē-čē-čē-a-a. Ot, kad dabēr išeitų sargas, tai tave galētų kaip pekabīntą kumpī aplūptī.

PAULIUKAS. Nutilk tu, kveiše, o tai aš tau ... Robi, drauguži, atkabink ! Man kraujas į galvą subėgo, kad net akis sprogdina.

ROBERTĖLIS. Chi-chi-chi-chi-i-i... Ištikrųjų tavo buklė tokia, kokios nė filme nemačiau. (Atkabina Pauliuką).

PAULIUKAS (įtūžęs kimba prie Zoselės). O tu, putpele, kam šiaudėjai. Jeigu niekur nieko ? A ? Pati privėrei mums košės ir dar dantimis gražini, šaipaisi.

ROBERTĖLIS. Ištikrųjų, ne fain, taip pergązdinti mus.

ZOSELĖ. Aš gi visiškai nenorėjau. Netyčia sušiaudėjau - negi susilaikysi. Nagi jūs drauguoliai, herojai, tai ko gi jau taip pasimetat.

PAULIUKAS. Taigi, dabar tu visko išgalvosi, kad tik savo kudašių apginti.

ROBERTĖLIS. Na, trauk iš kišenių savo laimikį, reikia ir Zoselai ką nors duoti. Mes, juk, džentelmenais turime būti.

PAULIUKAS (nervingai). Ką aš trauksiu, ką aš rodysiu, kad iš viso tik du agurku spėjau banuskinti. Jie gi ne lentynoje - juos reikėjo surasti.

ZOSELĖ. Jūs gi man gėlių žadėjote ...

PAULIUKAS. Tokiai kveišei ne gėlių, o per šonus reikėtų duoti...

ROBERTĖLIS. O aš, štai (rodo), keturis agurkus spėjau nusiskinti ir į obelaitę buvau įsikoręs. Tu, Pauliuk, nemokėjai ieškoti. Tau reikėjo ne rankomis, o kojomis ieškoti, tai daugiau būtų radęs.

PAULIUKAS. Kaip tai ? Nesuprantu aš tavęs.

ROBERTĖLIS. Kojomis, tai, vedinėsi, su keliais reikėjo per ežią peršliaužti - tenai kur guzas, tai būtinai bus jau

agurkas. Še vienas ir tau, Zoselė, ir tu, juk, dalyvavai tame mūsų žygyje.

ZOSELĖ (mesdama agurką). Pasprinkit jūs su tuo vienu agurku. Kvaila buvau, kad patikėjau jūsų įkalbinėjimais ir nuotykių knygomis. Džentelmenai, mat, atsirado, apsisaukėliai, net ir pasidėlyti lygiomis nesusipranta.

ROBERTĖLIS. Dar ko užsigeidė! Ji tik pastovėjo ir jau lygiomis su ja delinkis. (Zoselė skubiai nueina)

PAULIUKAS. Debar, kai ta "zizė" nuėjo, duok man dar vieną ir abu turėsime po lygiai.

ROBERTĖLIS. Nemaniau, kad tu toks akyploša būsi. Aš, juk, "etamenas" skaiteisi, tai man ir pūklausos, taip vadinamoji "liūto dalis"

PAULIUKAS (lyg spirgas čirėkia). Nenoriau, nereikia! Jeigą šitaip, tai ir pasilik pats vienas. (Nueina).

ROBERTĖLIS. Neimk į galvą vienas neliksiu. Džonį prisikalbinsiu, tada visi manęs bijosit. (Po trumpos pauzės) Paul, Pauliuk, palaik nesiožiuk. Tegu būna jau taip, kaip tu nori, bet dar bilietą į kiną užfundysiu. (Nusiveja Pauliuką).

(Trumpą laiką scena tuščia, po to iš trobelės išeina sargas - dėdė Samuolis ir apžiūri žaidimų aikštelės įrenginius, pats sau bambėdamas).

DĖDĖ SAMUOLIS. Tie mažieji nenuoremos dažnai palieka savo žaisliukus, arba kepureites - rytoj jų ieškos, o juos gali iš čia bet koks įsibrovėlis pasiglemžti ... (Atėina prie tvorelės dvi pionierės: Marytė ir Vidutė).

MARYTĖ. Dėdyte, ar pavėlysi mums; štai, ant to "ožio" pasisupti - mes taip norime ...

DĖDĖ SAMUOLIS. Tos supynės tik mažiesiems pritaikytos, ar nesuleužysit man jų ?

VIDUTĖ. Mes lengvos kaip šarkelės, kaip kielės, dėdyte, tai jos nuo mūsų nė kiek nenukentės.

DĖDĖ SAMUOLIS. Ach jūs kielės, šarkelės įeikit, supkitės į sveikatą. (Atsklandžia vertelius, įleidžia ir pats nueina į trobelę).

MARYTĖ. Oi, kaip smagu suptis !.. Dėl tokio malonumo, rodos, norėčiau visą amžių vaiku būti.

VIDUTĖ. O aš, priešingai, noriu ko greičiau užaugti, baigti mokslus ir tapti gydytoja arba mokytoja. (Už tvorelės pasirodo berniukai, tai Jonelis, Pauliukas ir Robertėlis).

BERNIUKAI. Štai, žiūrėk "zizos" ten supasi. Jeigu joms galima, tai kodėl mums ne ? Eime ten, paginsim jas ir pasisupsim. Eime ! (Traškindami saulėgrąžas sueina į aikštelę).

PAULIUKAS. Ei, jūs "zizos" užteks jums - dabar mes norime.

MARYTĖ. Mes pasiprašėme dėdę Samuelį ir supsimės tiek, kiek norėsime.

ROBERTĖLIS. Dar ji čia skiautereį kelia. Marš, vištelės, namo ant savo laktų ten galėsit suptis (Mergaitės jėga iškelia)

VIDUTĖ. Kas gi čia yra ? Begėdžiai ! Aš eishu ir pasiskųsiu dėdei Samueliui. (Bando sprukti į sargą trobelę, Pauliukas jai užstoja kelią).

PAULIUKAS. Tikrai pamėginkit, tikrai pamėginkit ! Niekas jūsų teną neleis.

MARYTĖ. Šitoks drimba dar supynės sulaužys, o mums

atsakyk.

ROBERTĖLIS. Joni, tai tau taikoma. "Drimba" išvadino.

JONELIS (lėtai). Jeigu jau man, tai iš manęs jos nelabai - nelabai pesijuoks. (Artinasi prie mergaičių).

PAULIUKAS (širškia). Į kuprą joms, į kuprą !

VIDUTĖ. Visi jūs nenaudėliai !

MARYTĖ. Ir drimboa. (Mergaitės pabėga. Dabar berniukai sėdasi į supynės: Robertėlis į vieną sėdynę, Jonelis į priešingą).

ROBERTĖLIS. Ach, kaip smaga: "prima", "liuks" !

(Tačiau Jonelio sverio nuspaustos supynės toliau nejuda).

JONELIS. Anoks čia malonumas sėdėti lyg įbestam. Jūs gi ir mane iškelkit.

ROBERTĖLIS. Paul, Pauliuk, lipk čia, pas mane, mes abu, tai Jonį tikrai iškelsime. (Pauliukas užsikaria į viršų ir klesteri šalia Robertėlio, Jonelį iškelia, tačiau suoliukas triokšteli, berniukai suvirsta į krūvą)

PAULIUKAS (strimagalviais išvirsta iš supynių ir greit pašokęs). Draugai, į krūmus, greičiau į krūmus ! (Jį paseka Robertėlis).

JONELIS (jis irgi skuba, tačiau per nerengumą, kojel užkliuvus, juokingai parvirsta). Štai, tau, kad nori ir prisitupėm ! (Atsikėlęs pasivėlė drabužėlius ir nusilepė pasakui draugus).

DĖDE SAMUOLIS (išėjęs iš trobelės nustemba) Nagi kur tos zulelės, šerkelės nulėkė, kad jų čia nematyti ? (Prieina prie supuoklių ir viską apžiūri). Čia, matyt, ne tik šerkelių, bet ir kranklių būta, kad taip visur nusiepta, priteršta. (Dabar jis nukreipia žvilgsnį į sodelį, pasitrina akis, skėsteli rankomis ir bėgte nubėga į kairę. Po netrumpos pauzės

jis grįžta skaudžiai susikrimtęs, su nulaužta obelaitės
daka ^{mesinas} su keliais vaisiais ant jos. Sustoja scenos vidu-
ryje, prieš publiką ir kalba). Štai kelių metų triūsas,
dėl kokio kvailo, nenaudėlio smalyžiaus, niekais nuėjo.
(Susimąsto. Po pauzės staksandamas pirštais sau į kaktą)
Ech, Samuoli, nukaršęs pedagogas, ne nuo to galo pradėjai.
Tu privalėjai žinoti, kad pirmiau reikia žmonių, o tik
paskiau vaismedžių rūšį gerinti. (Prislėgtas eina į savo
trobelę). Ką-gi nuo rytdienos taip ir pradėsia.

U Ž D A N G A

ANTRAS VEIKSMAS

Laikas : rytojeus diena - sekmadienis

Scenovaizdis - tas pat.

DĖDĖ SAMUOLIS (išeina iš savo trobelės su darbo įrankiais: plaktuku, replėmis, lentgalio, piūklelio bei vinimis ir ruošiasi supynas remontuoti. Pats vienas kalba)
Ką vienas koks kvailas nenaudėlis sugadina per minutę, tą protingasis turės visą valandą gaišti tai taisydamas.
(Šiuo metu ateina vaikų būrys, tai pionieriai: Simukas, Gintukas, Arvydėlis, Merytė, Vidutė ir Gintvilytė. Be to dar Jonelis ir Zoselė. Jie visi sustoja prie tvorėlės ir žiūri į sargą Samuolį).

SIMUKAS. Dėdė, dėdyte, mes norėjome ...

DĖDĖ SAMUOLIS (geraširdiškai). Žinau, žinau pas vai-
kučius tai visuomet norų begalės. Juk, ir aš, kadaise, mažas
buvau.

MARYTĖ. Chi-chi-chi ... (tyliai kikens).

VIDUTĖ (pusbalsiai). Ko dabar čia kikoni, lyg kvailė
kokia. Dėdė gali pamanyti kad iš jo, tai nė kalbėti su
mumis nenorės.

MARYTĖ. Kad man labai juokinga kai dėdė toks rimtas,
užotas, o sakosi irgi mažas buvęs.

GINTVILYTĖ. Patylėtum verčiau, jei natūri ką rimta
pasakyti.

DĖDĖ SAMUOLIS (atidarydamas vartelius). Prašau, užei-
kit, mano mielieji, pasišnekėsime apie viską. Nors jums ir
juokinga įsivaizduoti - taip, taip ir aš mažas buvau. Tik
mūsų vaikystė ne tokia linksmą buvo, kaip dabar kad Jūsų.
Niekas mums nei žaislelių nei žaidimams įrankių nepirkdavo.

Atsiplaudavom nuo medžio kamieno ritę, dar lazdas išsikirs-
davom mes ir vaikydavom mes tą ritę. Žinoma, tik sekmedie-
niais ir tik tie, kurie neganydavo tą dieną. O šiekimais
dienomis tai eidavom į laukus dirbti - susugusiams padėti.

GINTUKAS. O supuokles, dėdyte, ar mokėdavo kas nors
padaryti.

VAIKAI (pašnibždomis). Štai Gintukas į ką jau taiko.
Suprantam. Gudruolis !

DĖDĖ SAMUOLIS. Supuoklės tai buvo mūsų kaime. Plačios,
sukštos, tarp dviejų beržų įtaisytos, bet mums, vaikams,
jos buvo sunkiai įjudinamos. Beto, pasugliai pusberniai
ir nuo jų mus vaikydavo.

JONELIS. Kai aš, tai ir tes didžiasias įsiubuoti
pajėgčiau.

ARVYDELIS. Ką tau reiškia, juk tu mūsų tarpe atletu
sėjtaisi. (Veikai nusijuokia)

GINTUKAS. Dėdyte, mes norėjome Jus paprašyti, kad
leistumėt mums čia pažaisiti, pasisupti.

VIDUTIS. Mūsų kiemas mažas, tai ankšta jam.

GINTVILYS. Šeandien sekmedienis, tai norėtųsi
ordvieu ir įdomiau...

DĖDĖ SAMUOLIS. Mielieji jūs mano, žinoma, kad leiscia.
Aš tikiu, kad jūs algaite pavyzdingai: neprižiukelinsit ir
medelių nelaužysit, kaip tie nenaudėliai, kurie čia vakar
įsibrovę - žiūrėkit - ką pridarė (Rodo ranką į kairę ir į
sulaužytą supynę).

VAIKAI (visur apžvalgydami). Ai, ai, kaip nusieubta,
kiek priteršta. Ana, ten pbelaitė nuskelta. O agurkų lysvė
tai lyg tanku pravažiauta. Štai supynių spoliukas perlaužtas.

O saulėgražų lukštenų kiek !

GINTUKAS. Dėdyte, kas jie tokie, kurie čia buvo išibroję ?

DĖDĖ SAMUOLIS. Galas juos žino: kas jie tokie ? Negi galiu aš visą laiką lauke stovėti ir stebėti kas išibreus, kas ką pridarys. (Su lengva šypsenėle) Kai kurių vaikų organizmas turi tokį stiprų potraukį prie vitaminų, tai, jeigu jų tėvai nesusipranta pakankamu kiekiu aprūpinti vaisiais, tai vaikai net į svetimą sodą rįžtasi išibrauti.

VAIKAI. Čia jau, dėdytė, truputį pajaukavot. Tik, nenaudėliai, smalyžiai taip daro. Tai tokie, kurie sąžinės visai neturi. Arba silpnavaliai.

BONELIS. Jeigu man toks žalotojas pakliūtų į rankas, tai aš už obelaitę jį patį apskaldyčiau.

SIMUKAS. Bet kaip sužinoti, kas jie tokie ?

GINTUKAS. Yla maiše ilgai nesialėps. Smalyžius neiškęs ir vėl įlįs į sodelį; o tada galima jį ir sučiupti.

GINTVILYTĖ. Draugai, man kilo puiki mintis. Susitarkime šitą darželį mes šefuoti.

VAIKAI. Gerai ! Pulku ! Nuo šios dienos jau pradėkime.

SIMUKAS. Tada galėsime ir sodą naikintoją nučiupti.

VIDUTĖ. Ir švarą čia palaikyti.

GINTUKAS. Taip pat inventorių remontuoti. Aš jau nusimanau tame darbe. Iš tėtės premokau.

DĖDĖ SAMUOLIS. Šaunuoliai, šaunuoliai ! Švarą palaikyti tai dar ir aš pats vienas įstengiu.

GINTUKAS. Dėdyte, leiskit man, aš tuoj parodysiu ką sugebu (ima taisyti supynių suoliuką).

MARYTĖ. O man prašau duot šluotelę, aš juojau tas saulėgražų lukštenas sušluosiu.

DĖDĖ SAMUOLIS (juokingai pakeldamas rankas). Pasiduodu.

pasiduodu ! Jau nuginklevot senį Samuolį ! - paveržėt
lė jo duoną. (Vaikai energingai imaai darbo ir greit viską
atlieka. Kai kurie jau supasi sutaisytose supynėse).

GINTUKAS. Čia, aikštelėje tvarką tai atstatoma, bet
kas galės ten (rodo į sodelio pusę) atstatyti. Kas sužalotą
obelaitę sugydys ?

VAIKAI. Man ji primena sužeistą karį grįžtantį iš
mūšio. Skaudu net žiūrėti. O man ji primena geraširdę moti-
nėlę, apsaugusią šakų vainiku ir nešančią sunkų savo
vaisių krūvį.

DĖDĖ SAMUOLIS. Neaudrinkit sau širdėlių, mano šaunieji
draugai. Kągi, jeigu negalime jau žalos atitaistyti, tai pamėgin-
sim nors pačius žalotojus pataisyti.

VAIKAI. Kaip ? Kokiu būdu ? Juk, jie dar neišaiškinti.
Reikia pirmiau juos nučiupti.

DĖDĖ SAMUOLIS. Aš esu įsitikinęs, kad netrukus viskas
išaiškės. Juk negalėjo taip būti, kad kas nors pro langus
nebūtų jų metęs. (Prisiartina Zoselė. Ji labai jaudinasi,
taip kad net vaikai, tą pastebėję, susižvalgo, ir kumsčioja
viens kitą).

ZOSELĖ. Dėdyte, aš norėjau jūsų kai ko paklausti.

DĖDĖ SAMUOLIS. Prašau, klauskite. Ką žinodamas, aš
viską jums paaiškinsiu, atsakysiu.

ZOSELĖ. Prašau man paaiškinti, pavyzdžiui, jeigu
žmogus, žino kokią nors paslaptį ir ją kitiems atskleidžia,
tai ar už tai gali jį draugai niekinti ir vadinti išdeviku ?

DĖDĖ SAMUOLIS (kiek pamąstęs). Žiūrint kokie tikslai
ir kokie asmenys tąja paslaptimi prisidengę: blogi jie,
ar geri ?

ROSELE. Atsiprašau, bet man dar neaišku : kaip į atskleidėją bus žiūrima ?

DĖDĖ SAMUOLIS. Tuoju atėjau plačiau pasiškinsiu. Jeigu po paslaptim dangstomi kilnūs tikslai, pavyzdžiui, tėvynės laisvė, liaudies gerovė ar jos švietimas, kurių siekia susipratę, drąsūs kovotojai ir jeigu kas nors patikėtas paslaptis išduos priešams, tai tokį silpnąvąsį teisėtai galima vadinti išdaviku, jo neapkęsti ir net persekioti.

Ir, priešingai, jeigu kovotojas už kilnius tikslus, net ir į priešų rankas patenkęs, jam patikėtą paslaptį neišduoda: tai tokį žmogų liaudis vadinia didvyriu. Vaikučiai, ar jūs žinote tokių pavyzdžių ?

VAIKAI. Žinome. Skaitėme ir mokytojai pasakojo. Olegas Koševojus, Tichinas Beranas. Zoja Kosmodamjanskaja. Marytė Melnikaitė.

DĖDĖ SAMUOLIS. Puiku, puiku ! Samuoliai ! Jūs viską žinote. (Pauzė, po to kalba gilą si sujaudintas). Tą didvyrę Marytę savo akimis man teko matyti Dūkšte, prieš pat jos mirtį. Ach, kad būtų matė kokios jos akys ! Jos, rožos, visos mūsų tėvynės sielvartos ir viltys plevėno. Jos lūpos buvo iki kraujų suspaustos, o kojos, vergšalė, vos žeme pavilkti įstengė, nuo tų nežmoniškų kančių, kuriuos ji patyrė nuo budelių-policajų. Šeulei leidžiantis, kai ją nuvedė prie Kaniukų kaimo kapinėlių ir pastatė ant sunkvežimio po beržu karti ir okupantai į šia buvo varu atvarę apylinkės gyventojus - Marytė dar įstengė sukaupiti tiek jėgų, kad šitaip prabilų: "Gesės ir broliai lietuviai, mylėkite savo brangiąją tėvynę, kovokite prieš fašistinius kraugerius ! Mirtis okupantams ! " Tokiau kalbėti jai nedavė - budeliai pasiskubino užtraukti jai kilpą ant kaklo.

(Užsidengia abiem pleštakomis sau akis ir valandėlę tyli).

VAIKAI (po pauzės). Ach, kaip gaila man jos ! Štai, kaip miršta tikri didvyriai. O kiek jėgų joje slypėjo. Ir kiek ugnies jos širdyje ruseno.

DĖDĖ SAMUOLIS (jau susivaldęs). Dovanokit man kad aš kiek nukrypsu nuo temos su savaisiais prisiminimais. (Veikal: "Ai, kaip įdomu. Dar ką nors papasakokit", tačiau dėdė jau tęsia atsakymą į Zoselės klausimą) Ne, o dabar papasakosiu jums kitą atvejį. Jeigu, pavyzdžiui koks žmogus, ar grupė jų, padarė, ar dar rengiasi padaryti kokį nusikaltimą, kurio aukomis gali būti dar žmonės, ar visuomeninis turtas ir žinantys apie tai praneš saugumo organams, arba betarpiškai tiems asmenims, kuriems jų pikti kėsiai grėšia, - tai toks pranešėjas ne tikrai nelaikomas išdaviku, bet net nusipelno visuomenės pagarbos.

ZOSELĖ. O jeigu už tai grėso primesti, ar kitaip keršyti, tai kaip tada ?

DĖDĖ SAMUOLIS. Už teisybę reikia drąsiems būti. Nereikia būkštauti: teisiuosius dorieji visuomet užsto, palaikys.

GINTVILYTĖ (kumstelėjusi Zoselę į pašoną). Tu, matyti, kažkokią pasleptą žinai, tai koki dar tyli ?

DĖDĖ SAMUOLIS. Papasakok mums viską kas tave slėgia - draugai tave supras, užjaus, tai ant širdies lengviau taps tuoju.

ZOSELĖ. Dėdyte, aš žinau, kas jūsų obelaitę apskaldė ir kas agurkus raškė bei ištrypė.

VAIKAI. Žinojai, o iki šiol tylėjai. Ot, varna,

žiepso, lyg nebūtą girdėjusi apie ką čia buvo kalbama !
Sakyk greičiau: kas jie tokie ? Nelaikyk už dantų - kam
dar delsi ?

DĖDĖ SAMUOLIS. Ramiau, ramiau, vaikai, neužgauliokit
jos ! Jeigu jau mergaitė rižpsi, tai ji mums viską papasakos.

ZASELĖ. Agurkus raškė tai dviesė: Robertėlis ir
Pauliukas, o į obelaitę buvo įsikoręs tai tik vienas
Robertėlis.

JONELIS. Ot ir gaus jis nuo manęs per šonus, kaip
buvau žadėjęs ... (Vaikai sukikena)

DĖDĖ SAMUOLIS. Kol kas nieko nedarykit ir, niš-nieko,
niekam nesakykit: nei kitiems, nei jiems patiems neparodykit,
kad jūs apie jų nusikaltimus ką nors žinot. Tai bus jums
proga grūdinti savo valią. Ar pasižadėt man tai ?

VAIKAI. Prižadam ! Bet, kaip gi taip juos nenubaudus ?
Bent sugėdinti reikėtų juos visų akyse.

DĖDĖ SAMUOLIS. Vėliau tą galėsim padaryti, jeigu mūsų
pirmosios priemonės nepadės. Prasižengėlius pirmąjį eilę
reikia traukti, įkinkyti į dorą darbą, o ne stumti nuo
savęs. O dabar man pasakykit, vaikai, kas jie tokie tie
vaikai: Pauliukas ir Robertėlis ? Ar jie gabūs moksle, ar
išvermingi, ar laikosi savo žodžio ?

VAIKAI. Mokosi tai jie neblogai, nors ne pirmūnai.
Gabūs, užtai prie knygų mažai sėdi. Bet kad jie pasipūtė-
liai - raštas vaidina herojus. Žodį tai jie laiko, jėgu
duoda.

DĖDĖ SAMUOLIS. Tikra bėda su tais gabiaisiais. Pažįstu
juos. Energijos perteklius juos ir nuveda į šunkelius. Jie

jaučiasi pranešesni, bėto ir laiko daugiau turi, tai ir sugalvoja visokių kvailysčių, kurias tuojau pat ir įvykdo (susimąsto) Juos būtina! reikia kuo nors užimti, duoti dirvą jų veiksmui. Pakvieskit juos kas nors !

SIMUKAS. Aš galiu pakviesti (Nubėga. Tuo tarpu Zoselė pravirksta).

GINTUKAS. Na, ko dabar žliumbi, ar tų nenaudėlių gailiesi?

DĖDĖ SAMUOLIS. Nusiramink, mažyte, viskas baigsis daug geriau, negu kas galėtų pamanyti.

ZOSELĖ (pro sėšeres). Nu, man jau atleisk, dėdyte ! Aš verkiu todėl, kad man labai gėda, nes ir aš buvau kartu su tais ... Stovėjau sargyboj. Pradžioje jie privyllojo, o paskui prigrąsino ...

DĖDĖ. SAMUOLIS. Raminkis, raminkis, geroji mergyte ! Tu pasielgei puikiai mums viską papasakojusi. Kas prisipažįsta klydęs, jau tuo parodo, kad neketina klaidoje pasilikti.

ARVYDĖLIS. O kaip su būdėjimu dabar, kai nusikaltėliai išaiškinti ?

DĖDĖ SAMUOLIS. Kad iš Jūsų pionierių gradininkas ?

GINTUKAS. Aš .

DĖDĖ SAMUOLIS. Nors aš žadu parodyti tiems prasižengėliams pasitikėjimą, bet yra būtina stropiai sekti jų elgesį: tiek mokykloje, tiek buityje. Tam tikslui visus, čia esančius, įtaps įpareigoju, o Gintukas bus jūsų viršininku. Tai bus jiems ir pramoga ir sykiu naudingas darbas. (Atėina Pauliukas, Robertėlis ir sykiu Simukas).

ROBERTĖLIS. Labą diegą ! Štai, ir mes atvykom. Mums pasakė, kad čia kaž kokia įdomi pramoga ar priemonės ruošie-

MOS ...

PAULIUKAS. Sakė, kad koks tai rimtas dėtė kviečias.
tai mos ...

DĖDĖ SAMUOLIS. O-cho-cho-o-oo, malona metyti !
Sveiki, sveiki ! Tai aš jus kviečiau. Klausykit dabar visi
vaikai ! Yra pastebėta, kad nesusipratę žmonės, ypač vaikai
be visiško reikalo, arba savanaudiškais sumetimais vasarę
vasaros metu žaloja ir laužo medelius, arba naikina paukščių
kiaušinėlius, ar drąsio jį lizdelius, todėl yra būtina su
tokia nagerovėmis vesti griežtą kovą. Juk, žalmynai ir
paukščiai, puošia mūsų aplinką ir teikia žmonėms džiaugsmą.
Kovą su gamtos niekotojais reikia vesti atkakliai, sum-
niai ir organizuotai, todėl aš siūlau, mano mažieji drau-
gai, sutelkti jėgas į darnų kolektyvą. O vadovauti jam aš,
iš savo pusės, siūlau (Kreipdamasis į Robertėlį) Beje
berniuk, kaip tavo vardas ?

ROBERTĖLIS. Robia mane tėtis vadina.

DĖDĖ SAMUOLIS. Taigi, vyriausia inspektoriam siūlau
išrinkti Robertėlį, ar sutinkat su tuo vaikai ?

VAIKAI (susisvelgo) "eral. Sutinkam.

ROBERTĖLIS. Tai kad aš... tai kad manis ...

DĖDĖ SAMUOLIS. Kolektyvas jam patiki tas pareigas.
Bet tikrai atminti: kam duodama daugiau teisių, iš to
atsakomybės daugiau reikalaujama.

VAIKAI. Valio ! Turėsim veiklų vadovą !

DĖDĖ SAMUOLIS. O dabar dar kitas dalykas. Labai
dažnai pasitaiko, kad skvernuose, darželiuose, ar parkuose
įvairūs nesusipratėliai laužo ar įplovimais subiauroja
sauliukus, supynes ar kitas visuomenei skirtus įrenginius.
Su tokiais žalotojais irgi reikia vesti griežtą kovą :

juos perspėdinėti ar sugėdinti tinkamai. Tai ką vadovu
šitai veiklai pasirinksit, vaikučiai ?

VAIKAI (Vaikai supratę dėdės Samuolio mintį).

Pauliukas tegu vadovauja. Jis laiko daugiau turi. Ir mes
prisidėsime. Tegu jis būna vyriausiu ir atsakingu inspektorium.

DĖDĖ SAMUOLIS. O dabar, vaikučiai, kaip jau visi
organizaciniai klausimai išspręsti, tai eisiu aš pailsėti,
o jūs, jeigu norite galite čia pažaisiti.

VIDUTĖ. Gintvilėle, eikime mes pasisupti.

PAULIUKAS. Supkitės, mergaitės, tik - žiūrėkit.
atsargiai, gražiai, kad nesulaužytumėt supynių !

(Vaikai klegėdami pasipila po žaidimų aikštelę).

U Ž D A N G A

TREČIAS VEIKSMAS

Laikas: praslinkus kelioms savaitėms

Scenovaizdis: tas pats.

Uždangai pakilus scenoje Gintukas ir Vidutė. Jie žiūri į gilumą scenos kairėje, kur darbuojasi kiti vaikai.

GINTUKAS. Vėliavą ! Vėliavą ir vimpilus iškelkit ant laivuko. Va, taip. Netempkit per daug špagato !

VIDUTĖ. Rytoj darželio abiturientai paskutinį kartą šionai žais.

GINTUKAS. Ar tu prisimeni mūsų išleistuves - kaip gražiai salė tada buvo išpuošta.

VIDUTĖ. O gėlių kiek prinešė ! Pamenu man smagu ir graudu kažkodėl buvo. (Iš kairės ateina dėdė Samuelis. Jis vienplaukis, su liemene ir atraitotomis marškinų rankovėmis, rankose turi grėblį. Įkandin atseka ir Gintvilytė su Arvydėliu).

DĖDĖ SAMUOLIS (šaukdamas pasilikusius). Eikškit čia, vaikučiai ! Užteka šveisti. Juk, visur puikliausias švėra ir tvarka. (Ateina Simukas, Jonelis, Marytė ir Zoselė, darbo įrankiais nešini).

SIMUKAS. Abu mūsų inspektoriai taip ir neatėjo, - kažkur užkliuvo, matyt.

GINTVILYTĖ. Paprastai, tai jie punktuolūs būdavo. Gal rimtos kokios kliūtys...

DĖDĖ SAMUOLIS. Ar kasdien juos susitinkate ? Kas naujo jų elgesyje - ar pastebėjot ? Ar nebūna vėl jie sunkeliais ?

GINTUKAS. Mes jų niekad iš akių neįsileidžiam. Galiu garantuoti, kad jie per šitą laikotarpį jokių kvailysčių nepadarė. Tikrai šiandien kažkaip jie prasklendė. Jeigu kas įtar-

tino būty pasirodę, aš būčiau tuoju jums pranešęs.

ZOSELĖ. Man atrodo, kad jie abu visiškai pasikeitė : nesistumdė, nesikolioja, net į kiną liovėsi vaikščioję - o tokie mągėjai buvo.

ARVYDĖLIS. Kad būtumėte jūs matę, kaip narsiai dabar Robertėlis su medžių želatojais kovoja. Syki parke vienas berniukas medžio žievėje piaustė savo inicialus, tai Robertėlis, prišokęs prie jo, stėmė peiliuką ir įmetė į tvenkinį. O paskiau, vos ne valandą, jam visokius "moralus" į gelvą kalė.

JONELIS. O Pauliukas, tai net suaugusius mokyti išdrįsta, kad jie parko įrenginių nelaužytų. Pats mačiau. Šokinėjo kaip spirgas keptuvėje ir milicija, draugovininkais gązdina.

DĖDĖ SAMUOLIS. Su manimi jie abu tai vengia akis į akį susitikti. Ar nepresikalbėjot jiems kuris ?

VAIKAI. Ne, ne ! Jokia būda. Pionieriai, juk, esam. Mums patiems labai įdomu : kuo viskas tas baigsis.

DĖDĖ SAMUOLIS. Gerai, kad tvirtai laikote žodį. Neįsižeiskit, vaikučiai, kad aš senis, šį syki suabejojau. Antai ir jie, berods, ateina. (Ateina Robertėlis nešinas obelaitė su pu aprištomis šaknimis ir Pauliukas su paukščių lesyklėle).

ROBERTĖLIS. Sveiki ! Jūs man jau atleiskit, draugai, kad aš taip pasivėlinau. Visai nenumatytai. Medelyne - eilė.

SIMUKAS. Na-gi kas tave ten siuntė. Gudrauni gal ?

JONELIS. Norėjai kad kiti už tave peplūsėtų ...

ROBERTĖLIS. Nesigina, kaltas, tik visiškai ne tuo, kuo dabar čia kaltinate. O sąžinė man visą laiką nerami dėl to, kad buvau aš toks niekšas, o jūs manimi pasitikėjot - medelius globoti dar paskyrėt. Jūs gi nežinot, kad aną obelaitę (rodo) tai aš nuskėliau ir agurkus vogiau... (Susigraudinęs) Nuo to laiko akių aš negaliu pakelti, nei į draugus, nei į dėdę.

Samuolį. Sau šlykštus aš tapau, naktimis neužmiegu ...

DĖDĖ SAMUOLIS. Nasiramink, vaikuti, yra sakoma, kad kartais ir kalida būna maudinga, jeigu jos mes netempiame iki senatvės. Suklysti galima, bet klaidoje pasilikti - ne !

ROBERTĖLIS. Taigi, dėdyte, aš ir nupirkau tą obelaitę, kad nors daliai padengčiau padarytą žalą, kompensuočiau...

DĖDĖ SAMUOLIS. Pati maloniausia man kompensacija, vaikuti, kad tu, galų gale, susipratėi bloga padarys ir prisipažinai. O obelaitė, nors ji ir neįkainuojamai vertinga, nes jos vaisių hibridai per eilę metų buvo stropiai puoselėjami - ji ir toliau augs, nenudžiūvo. Aš tik džiaugiuosi, kad per ją susiradau sau naujų draugų įdus tarpe.

ROBERTĖLIS. Tai kaipgi čia dabar? Agi aš išrinkau pačią gerąją, tiek kelio padariau, tikėjau, kad priimsite, pasodinsime šalia tos ...

DĖDĖ SAMUOLIS. Netinka mas skriausti tavo tėvelius, iš kurių tu ėmėi pinigų obelaitėi pirkti.

ROBERTĖLIS. Aš tuos pinigų sutaupiau, dėdyte, tai iš tų, kuriuos gaudavau į kiną nueiti.

DĖDĖ SAMUOLIS. Jeigu jau Robertėlis parodė tokį atkaklų rižtą tam medeliui pirkti (kreipdamasis į vaikus) tai ką-gi, mieliji draugai, priimkim mes jo tą dovaną, tą jo auką.

VAIKAI. Priimkim ! Pasodinsim ir steisim laistyti kasdien. Ji primins mums įdomią vaikystę. Ir darželio vaikučiams bus malonu.

DĖDĖ SAMUOLIS. O kaip pavadinšime mes tą obelaitę, draugai?

VAIKAI (įtemptai mąsto, po to pasipila pasiūlymais). "Vaikystės medelis", "Žalieliepsnė obelaitė". Ne, geriau "Pionierių obelaitė", "Susipratimo medelis".

GINTUKAS. Draugai, kadangi ne visi vaikai iš čia esančiųjų

yra pionierių organizacijos nariai, tai aš skaitau būtų netikslu pavadinti "pionierių obelaitė". Aš iš siūlyčiau pavadinti "sambūrio medeliu". Šiaip ar taip, per ją mes vieni kitus geriau pažinome, na ir susibūrėme.

VAIKAI. Gerai ! Puiku ! Taip ir pavadinsim : "Sambūrio medelis" Bus trumpiau ir savotiškai įdomiau.

PAULIUKAS (labai užsikirsdamas). Agi jeigu aš prisipažinsiu, kad buvau visur Robertėlio bendražygiu, tai, draugai suprasit, koks buvau aš menaudėlis. Debar man gėda ką prieš jus, kad tada, kai mane rinkot įrenginius globėti; aš nepasisekiau kaip esu niekšas ir kad nevertas tokio pasitikėjimo. Agi supynių suoliuką tai aš sulaužiau ir mergaites skriaudžiau. Beto, agurkas iš šio darželio vogiau...

Kad aš būčiau toks nepataisomas smalyžius - tai ne. Agi dėl kveilo įsivaizdavimo - naktynių ieškojau. Atleiskit man, draugai, ir tu, dėdyte ! Debar ant širdies - lyg pelyną būtų užpilta ...

VAIKAI. Vaizdžiai pasakoja tas Pauliukas. (Mergaitės linksmi). "Kas buvo - pražuvo". "Mes dabar pažįstam tik gerą, mandagų Pauliuką". "Smulkių nuoskaudų mes ilgai nenešiojam. Nenorim ankstį susenti".

DĖDĖ SAMUOLIS. Ot, taip. Drąsiai ir atvira reikia pasisakyti. Tai man patinka !

PAULIUKAS. Šitą lesyklėlę aš atnešiau darželio vaikučiams padovanoti. Agi, tai už sulaužytą suoliuką, kad man sąžinė būtų ramesnė. Priimkite, dėdyte !

DĖDĖ SAMUOLIS. Juokderys tu, vaikeli ! Suoliuką senai, štai, gintukas sutaisė. Ir kam reikėjo daryti jums išlaidų?

PAULIUKAS. Agi, lesyklėlė man nieko nekainavo. Vienas stalius man ją padarė už tai, kad aš jį aritmetikos pamokiau.

DĖDĖ SAMUOLIS. Ką gi. Nors žiema dar toli, bet šelyklėlė
jos pelauks. O dabar, manė mielieji draugai, eime pasodinti
obelaitę. Tu, Robertėli, atnešk man kastuvą, o tu, Pauliuk,
kibirą su vandeniu. Viską rešite mano trobelėje. (Visi išsi-
skirsto: dėdė Samuolis su grupe vaikų nuėmė į kairę, o
Pauliukas su Robertėliu į trobelę).

ZOSULĖ (suplodama delnais). Kaip puiku, kad vienas taip
gerai susiklostė: nei keršto, nei baimės. Tas dėdė Samuolis,
tai tikrai "sargas koistuosius" kaip vaikai jį vedina. (Pauliu-
kas su Robertėliu nubėga į kairę, juos paseka ir Zosulė. Po
netrumpos pauzės visi vaikai grįžta).

CINTVILKTĖ. Draugai, uždainuokime ką nors - juk taip
linksma !

VAIKAI. Gerai, gerai ! Uždainuokim tą naująją. Ji kaip
tik tiks šiuo metu.

DĖDĖ SAMUOLIS. Šaunuoliai ! Šaunuoliai jūs mano !
Dainuokite, kiek galėdama, ir aš jums pritarėsiu.
(Vaikai dainuoja, sargas ranka mojuoja į taktą)

Krinta lapai, tartum sukso sniegė,
Mūsų dienos lyg sraunus upelis.
Vasarėlės jau pramogos baigė -
Į klases ryt pašauks mus varpelis.

Kai užaugsim mes sveiki, galingi -
Vis į aukštumas mes kopsim drąsiai.
Mes ganykloms ir laukams raikalingi,
Todėl mokslo vis sieksim atkakliai.

Gal kas bus iš mūsų kelškiečiai,
Gal chirurgo, o gal kosmonauta,
Ar prie ginklo budriu pasieniečiu,
Į mūsų erdvę, kad priešas neįsibrautų.

Kolektyve smagu dirbt ir žaisti.
Drauge petį vis jaučiant ties petim -
Tik jame mūsų jausmai gali įkristi,
Tik jame mes turėjam patirtim.

888.2-2
Pu 77